

Alexie Al. BUZERA

Cântări bizantine în fonduri de manuscrise din Oltenia

Aflându-ne la un important prag al erei creștine – Anul Domnului 2000 – retrospectiv, creștinismul, în general și Ortodoxia românească în special, a avut un rol determinant în păstrarea și dezvoltarea culturii muzicale bizantine și de tradiție bizantină.

Dependența canonică de Patriarhia ecumenică de la Constantinopol, statornicită din timpuri îndepărtate, a contribuit la înscrierea spiritualității românești pe linia Ortodoxiei, a Cultului bizantin, care a parcurs în paralel etapele teologiei cântării liturgice în limba latină și greacă. Geografic, teritoriul românesc fiind la marginea Imperiului bizantin, iar după 1054 la granița cu lumea catolică, va obliga pe români să accepte și a treia limbă de cult – slavona bisericească – păstrătoare a aceluiași tezaur de cântare bizantină. Teologia cântării liturgice a ajutat poporul român să se mențină prin latinitate neconfundat cu lumea slavă și prin Ortodoxie neconfundat cu lumea naționalităților catolice din vecinătatea apuseană.

Cât privește teritoriul dintre Carpați, Dunăre și Olt, existența în secolul VI a unui scaun episcopal sau horepiscopal la Sucidava-Celei, Corabia și, mai târziu, înființarea Mitropoliei Severinului (1370), apoi a primelor mănăstiri cunoscute pe pământul românesc: Vodița, Tismana, Cozia, Govora, Bistrița, Horezu ș.a a facilitat organizarea vieții administrativ-bisericești și, odată cu aceasta, dezvoltarea artei ecclesiale. Mănăstirile amintite au devenit vetre de cultură cu prestigiu recunoscut chiar și în celelalte provincii românești, cu înrâuriri creatoare în domeniul artelor bisericești, realizând acea sinteză a elementului autohton, a spiritului bizantin, ajuns la noi prin intermediul culturii Athos-ului.

Cercetările privind tradiția strădaniilor culturale din mănăstirile Tismana, Cozia, Bistrița, Horezu ș.a. au condus la concluzii remarcabile despre conținutul bibliotecilor acestor așezăminte, bogate în manuscrise și cărți tipărite, despre activitatea unor distinși cărturari precum Chesarie Episcopul Râmnicului – ca să-l amintim doar pe acesta – Mihail Moxa, Mardarie Cozianul, Lavrentie, Rafail de la Horezu și mulți alții. Câteva dintre aceste așezăminte au devenit vetre de cultură muzicală bizantină și de tradiție bizantină, *Pripealele* Monahului Filothei de la Cozia fiind rodul celor mai vechi creații poetico-muzicale românești¹, „alcătuite în vederea cântării în biserică și circulând la români însoțite de muzică, mai întâi pe cale orală, iar din anul 1846 și cu notație”², ba chiar mai înainte.³

În mănăstirile din Oltenia au creat muzică bisericească și alți psalți precum Aresenie Cozianul – amintit de Macarie Ieromonahul în prefața *Irmologhionului* tipărit la Viena în anul 1823 –, iar pentru o scurtă perioadă chiar și Filothei sânt Agăi Jipei, Constantin Ftori Psalt, Naum Râmniceanu, Clement Grădiștenu de la

Horezu, plecat apoi la Muntele Athos și, în secolele XIX-XX, Anton Pann împreună cu unii dintre ucenicii lui – Chesarie Protocantor la Mănăstirea Horezu și profesor de muzică la Seminarul de la Râmnicu Vâlcea, Gheorghe-Gherontie de la aceeași mănăstire, Oprea Demetrescu ș.a. – Ilie Stoianovici – Jianul, Ioan Zmeu, Dimitrie C. Popescu, Lazăr S. Ștefănescu, Amfilohie Iordănescu, Chiril Popescu și mulți alții.

Despre cântarea bizantină și de tradiție bizantină, precum și despre manuscrisele psaltice – izvoarele ei de bază – din Oltenia a relatat mai întâi George Breazul, inițiator de seamă al cercetării unor astfel de codice, un împătimit colecționar al manuscriselor de muzică bisericească, cum demonstrează apreciabilul fond din Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor care îi poartă numele; se cunoaște schimbul de scrisori din anul 1943 dintre bizantinolog și Dumitru Tomescu, directorul revistei *Ramuri* din Craiova despre manuscrisele psaltice proprii și cele de la Muzeul Oltenia⁴.

Doi ani mai târziu, Preot Elefterie Marinescu a descris un manuscris psaltic – *Tomul al doilea al Antologhiei* – caligrafiat de Ilie Stoianovici-Jianu în anul 1832, când se afla cântăreț „la Biserica Maica Precesta – Mântuleasa din Craiova”⁵ (Ms. rom 2233 BAR). Ucenic al lui Macarie Ieromonahul în perioada anilor 1823-1827, se știe că Ilie Stoianovici este cel mai de seamă copist de manuscrise psaltice din Oltenia și nu numai, unicul căruia dascălul bucureștean, în anul 1825, alertat pentru deschiderea școlilor de psaltichie din Țara Românească, al căror epistat era, i-a încredințat copierea a două codice⁶ (Ms. rom 1690 și 1691 BAR).

Cu prilejul Centenarului morții lui Anton Pann (1954) s-au identificat mai multe manuscrise psaltice în mănăstirile din Oltenia⁷ care au trezit interesul unor specialiști; iată opinia lui Gheorghe Ciobanu din 1964: «Cercetarea vechilor biblioteci oltene, întreprinsă în vara acestui an, a dus, pe de o parte, la descoperirea unor manuscrise muzicale care prezintă o importanță indiscutabilă pentru cunoașterea vieții muzicale din trecut, iar pe de altă parte, la constatarea tristă că asemenea manuscrise au devenit o raritate, cele mai multe fiind distruse sau luând calea bibliotecilor particulare, prea puține ajungând în biblioteci publice. Ca să se vadă cât de dureroasă este situația, menționez că în biblioteci care au început să ia ființă încă pe la începutul secolului al XIV-lea – cum sunt cele de la Tismana, Govora, Rm. Vâlcea și Cozia – nu am aflat nici un manuscris mai vechi de secolul al XIX-lea. Am aflat în schimb câteva la „Muzeul Olteniei” din Craiova, strânse prin strădania unui om de cultură, cum a fost prof. Gh. Seulescu. Existența acestor manuscrise ca și a câtorva tot de origine olteană, care se află în B.A., dovedește că altă dată au existat manuscrise muzicale vechi în aceste biblioteci. Tendința de dispariție a manuscriselor muzicale continuă ... De aici rezultă sper – conchide etnomuzicologul – necesitatea unei acțiuni rapide, întreprinsă de forurile competente pentru strângerea și punerea la loc sigur a manuscriselor de tot felul ce mai există în momentul de față.»⁸ Așertiunea referitoare la manuscrisele psaltice din vechile biblioteci de la Tismana, Govora, Rm. Vâlcea, Cozia și

conținutul ministudiului *Muzica bizantină și cântece de lume în manuscrise oltenice în notație psaltică*, din 1964 – asupra căruia vom reveni – publicat în 1979, nu oferă o imagine reală, completă, a fondului de manuscrise psaltice din Oltenia. Acestea depășesc cifra de 100 și nu sunt numai în notație chrysanțică din sec. XIX, cum s-a afirmat. De asemenea, se află și în alte biblioteci decât cele vizitate de reputatul bizantinolog. Din corespondența cu Gheorghe Ciobanu se știe că la data publicării materialului amintit, cercetătorul era interesat de pregătirea volumului cu *Cântece de lume*, apărut în 1985, care cuprinde și alte cântece din Oltenia, dar nedescoperite nici în 1981 când a revenit în același scop.⁹

Tot astfel, un an mai târziu, Părintele Ioan D. Petrescu afirma: „La noi se găsesc manuscrise din secolele XVII, XVIII și XIX. Din păcate, în afară de B.A., Biblioteca de la Iași și Biblioteca Muzeului Regional Craiova (subl. n.) manuscrisele din bibliotecile unor mănăstiri nu sunt catalogate”.¹⁰

Grație acestor opinii și activității celor doi bizantinologi – și nu în ultimul rând al lui George Breazul – a preocupărilor conducerii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, a Editurii Muzicale din București și a altor Instituții de cultură, în aceste ultime decenii s-a acordat mai multă atenție unor astfel de codice și repertoriului de cântări de la Putna, Iași, București, Craiova etc. Totodată s-au întocmit cataloage generale și parțiale cu manuscrisele în vechea¹¹ și noua¹² notație neumatică. Acest travaliu s-a realizat prin contribuția celor doi savanți bizantinologi, Preotul Ioan D. Petrescu și George Breazul, precum și a Diacon-Profesor Grigore Panțiru, Gheorghe Ciobanu, Marin Ionescu – a cărui activitate s-a aflat într-un nejustificat con de umbră și după 1989 – Titus Moiescu, Sebastian Barbu-Bucur, Nicu Moldoveanu, Victor Giuleanu etc.; un aport însemnat au adus și compozitorii care au valorificat melosul psaltic în forme armonico-polifonice: Gheorghe Ștefănescu, în perioada activității de la Craiova (1872-1888) - altul decât întemeietorul Operei Române din București¹³, Dimitrie G. Kiriac, Gheorghe Cucu, Ioan Vidu, Marțian Negrea, Paul Constantinescu, Nicolae Lungu, Ioan D. Chirescu, Const. Drăgușin ș.a.

Se știe că interesul cercetătorilor față de manuscrisele psaltice din această zonă geografică s-a manifestat cu precădere pentru cele de la Muzeul Oltenia și Arhivele Statului din Craiova, introduse în circuitul valoric al culturii și spiritualității românești prin următoarele modalități :

a. Simpla citare a cotelor și bibliotecilor în care se află;

b. Folosirea unor exemple muzicale (cântări sau fragmente) pentru ilustrarea diferitelor probleme teoretice, precum și tipărirea selectivă în lucrări compacte;

c. Prezentarea conținutului unor manuscrise;

d. Întocmirea de articole, studii și lucrări la baza cărora stau manuscrisele cu cântări bizantine și de tradiție bizantină din Oltenia; numărul celor care au optat pentru ultimele trei modalități este modest:

1. Am afirmat cu alt prilej¹⁴, că George Breazul a fost preocupat de-a lungul întregii vieți de cercetarea culturii muzicale din Oltenia, de încurajarea și

sprrijinirea celor animați de aceeași dorință; pentru ilustrarea aserțiunii deschidem o paranteză:

În anul 1981, Gheorghe Ciobanu afirma: «Se proiectase pentru septembrie 1943, o „Săptămână a Olteniei“, prilej cu care urma să aibă loc la București diferite manifestări: concerte instrumentale și vocale de muzică cu creatori olteni, spectacole de dansuri și cântece populare, organizarea unui muzeu de instrumente muzicale oltenești etc.; pe lângă toate acestea se preconizase publicarea unui volum festiv – închinat după cum se înțelege – culturii oltenești. Contribuția lui George Breazul la acest volum urma să fie un studiu privitor la muzica oltenească, văzut mai ales sub aspectele ei popular și de cult ... Din cauza evenimentelor de atunci – mersul celui de al doilea război mondial – „Săptămâna Olteniei“ nu a mai avut loc și, ca urmare, s-a renunțat și la volumul festiv. »¹⁵(s.n.)

Lecturând în manuscris Studiul introductiv al lucrării lui George Breazul, *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. V, Ediție îngrijită și prefațată de Gheorghe Ciobanu, din care am citat, într-o scrisoare datată 8 iulie 1981 – cu patru luni înainte de a i se da „bun de tipar“, (5 nov.1981) – semnalăm lui Gheoghe Ciobanu cu privire la „Săptămâna Olteniei“ următoarele: «Din bibliografia studiată pentru întocmirea lucrării *Viața muzicală a Craiovei* am reținut că „Săptămâna Olteniei“ a avut loc între 24-31 oct. 1943. În cursul aceluiași an a apărut și volumul festiv *Oltenia*, lucrare cât o evanghelie pe care am consultat-o cu ani în urmă la fondul documentar al Bibliotecii Aman din Craiova» și, precizăm acum, lucrarea se găsește și la BAR, cota III 188855.

La 15 iulie 1981, în răspunsul său, Gheorghe Ciobanu scria: «Mulțumesc mult pentru cele privitoare la „Săptămâna Olteniei“. Din materialul existent în Biblioteca „George Breazul“ nu rezultă în nici un fel că s-ar fi ținut, cu cât era vorba să aibă loc la București [...] George Breazul era prea bun prieten cu Făgețel ca să nu participe la acea „Săptămână“ și mai ales la volum. Dar... mai știi?»

Nu încapе îndoială că „Săptămâna Olteniei“ a avut loc la termenele amintite și că George Breazul, în virtutea profesionalismului său, a legăturilor sufletești cu Oltenia și cu oltenii, a prieteniei cu Constantin Șaban-Făgețel și cu Editura „Scrisul Românesc“, precum și a solicitării oficiale din partea Comitetului de Organizare de la Craiova, a contribuit la prospectarea și realizarea programului ei; în scrisoarea lui din 15 iulie către Dumitru Tomescu, critic literar la „Ramuri“ Craiova, afirma: „... tema este din cele mai ispititoare și răscolitoare ... după ce am primit a doua scrisoare a Domniei Tale, m-am apucat de lucru. O serie de necazuri m-au împiedicat de la orice activitate de cercetare și acum, după aproape trei luni de tulburări, îmi vine tare greu în fața hârtiei nescrise”¹⁶. La 23 noiembrie 1943, C. Șaban-Făgețel scria lui Breazul: «Îți voi aduce personal – când vin la București – manuscrisul ... Am restituit lui Plopșor, manuscrisele ce mi-ai încredințat. Voi da dispoziție să aleagă clișeele Dvs. Eu nu știu care ar fi forma ca să tipărim manuscrisul într-un volum care, desigur, ar fi foarte folositor acțiunii noastre pentru că „Săptămâna Olteniei“ nu poate rămâne numai un accident în

viața socială și culturală a țării. De asemenea, voi scoate de la dosar și referatul d-tale care din nenorocire nu mi-a parvenit decât la 5 septembrie.¹⁷

Este vorba de un manuscris psaltic pe care George Breazul dorea să-l publice, probabil din biblioteca proprie – să fi constituit, oare, această dorință a lui Breazul din 1943 exemplul pentru activitatea întreprinsă de către Gheorghe Ciobanu, Marin Ionescu și Titus Moisescu privind publicarea peste patru decenii a manuscriselor de la Putna în seria „Documenta” și „Transcripta”? – și manuscrisele de la Muzeul Oltenia din Craiova, de însuși programul manifestărilor întocmit la 27 iulie și 10 august 1943 cu „colegii” de specialitate”, cum afirmă Breazul, aflați la Craiova în acea zi, „d-nii C. Bobescu, T. Georgescu, G. Petrescu și C. Nină” care sub competența lui îndrumare au pregătit suita manifestărilor.¹⁸ Programul prevedea și organizarea unor expoziții în care muzica figura prin:

„

c. fotografii după scene muzicale de pe zidurile bisericilor oltenești;

d. pictură oltenească cu subiecte muzicale;

e. manuscrise de psaltichie în bisericile oltenești”¹⁹.

Detașat de „Săptămâna Olteniei” au existat și alte inițiative ale lui George Breazul pentru cunoașterea culturii muzicale din Oltenia precum achiziționarea de la Petre Chirculescu din București a tipografiei cu neumele muzicii psaltice pentru Editura „Scrisul Românesc”²⁰ și însăși tipărirea culegerii de studii muzicale *Patrium Carmen*, „Melos” I din anul 1941.

2. Preotul I. D. Petrescu-Visarion, promotorul studiilor de paleografie psaltică, în monumentală sa lucrare tipărită în anul 1967 la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, prezintă, sinoptic, numeroase exemple muzicale din Ms. gr. 62, și 78 de la Muzeul Oltenia din Craiova; sunt pagini întregi de transcrieri din notație cucuzeliană în guidonică, cântări în modul 2 autentic și plagal (Ms. gr. 78)²¹ și modul 3 autentic și plagal (Ms. gr. 62 și 78)²² ;

3. În teza lui de doctorat în teologie, specialitatea muzică, Pr. Prof. Nicu Moldoveanu a transcris din Ms. gr. 27(sec. XVIII) de la Arhivele Statului Craiova un fragment din troparul *Iată Mirele...* în dublă notație cucuzeliană și guidonică²³;

4. Gheorghe Ciobanu, la începutul deceniului șapte, după ce George Breazul trecuse în eternitate, iar Părintele Ioan D. Petrescu înaintase în vârstă, în activitatea de cercetare etnomuzicologică a cumulat și dus mai departe preocupările celebrilor lui mentori. În acest context, în 1964, – poate și ca un omagiu adus lui George Breazul – a cercetat manuscrisele de la Muzeul Oltenia din Craiova și pe cele de la Mănăstirea Tismana, Dintr-un Lemn și Surpatele. Roadele investigațiilor le-a concretizat într-un mic studiu în care a citat cotele manuscriselor în notație cucuzeliană de la Muzeul Oltenia și a făcut unele precizări despre manuscrisele în notație chrysantică întocmite de Anton Pann, păstrate în mănăstirile Surpatele, Dintr-un Lemn și Tismana; la acest mic studiu a adăugat 6 cântece de lume din Ms. rom. 84 de la Muzeul Oltenia, în dublă notație, chrysantică și guidonică. În finalul acestuia, etnomuzicologul, conchidea: „Sper că din această scurtă prezentare a rezultat nu numai importanța descoperirii

documentelor muzicale amintite, ci și aceea – aș putea spune: mai ales aceea – a acțiunii întreprinse de Uniunea Compozitorilor români de a sprijini cercetarea trecutului de artă și cultură. Roadele deplasărilor noastre trebuie să fie un îndemn spre continuarea acestei acțiuni, având convingerea că eforturile nu se irosesc în zadar”²⁴

5. Subsemnatul, dând curs îndemnurilor lui Gheorghe Ciobanu citate mai sus, cât și îndrumărilor lui George Breazul și Preotului Ioan D. Petrescu-Visarion din anii 1955-1956, când am întocmit teza de licență în teologie *Influența Ortodoxiei asupra creației muzicale populare la români*, din anul 1970, după absolvirea Conservatorului de Muzică Ciprian Porumbescu din București, am publicat câteva culegeri de folclor muzical din Oltenia.

Întrucât Uniunea Compozitorilor din București și Cenaclul Compozitorilor din Craiova, împreună cu forurile culturale locale, luaseră inițiativa înființării Casei memoriale „George Breazul” la Amărăștii de Jos-Dolj, culegerea de folclor muzical *Cântec de pe plai străbun*, Craiova, 1979, am dedicat-o memoriei savantului etnomuzicolog, fiu al acestor meleaguri; inițiativa deschiderii Casei memoriale nu s-a finalizat, dând o cu totul altă perspectivă bibliotecii muzicale Breazul²⁵ și, de ce nu, cercetării culturii muzicale din Oltenia.

În aceeași perioadă am întocmit lucrarea *Viața muzicală a Craiovei*, prefațată de Maestrul Octavian Lazăr Cosma în vara anului 1973, rămasă în manuscris datorită cenzurii de atunci. Cu acel prilej am cercetat și manuscrisele psaltice aferente zonei geografice, ducând mai departe gândul și fapta lui George Breazul față de cultura muzicală din Oltenia, despre care amintește Gheorghe Ciobanu în Prefața lucrării *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. V din 1981.

În aceste trei decenii am susținut comunicării și am scris despre unele manuscrise psaltice, compozitori și copişti din Oltenia și nu numai, iar în anul 1999 – fortuit de activitatea didactică și de cercetare științifică în cadrul Facultății de Teologie a Universității din Craiova – o parte din aceste materiale le-am redimensionat și încorporat în lucrarea *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, teză de doctorat în Muzicologie care conține și Catalogul manuscriselor psaltice în notație chrysantică din întreaga țară și de peste hotare, precum și lucrarea *Studii de Etnomuzicologie*, ambele tipărite la Craiova.

Dacă în perioada anilor '80, o parte din articolele și studiile publicate la revista „Mitropolia Olteniei” le-am prezentat elevilor de la Seminarul Teologic din Mofleni-Craiova, unde lucram, sub forma expunerilor gen concert-lecție – sub genericul *Compozitori, interpreți și copişti de muzică psaltică din Oltenia* –, un deceniu mai târziu, după înființarea Facultății de Teologie din Craiova (1992), în cadrul Cercului de Bizantinologie și Etnomuzicologie al facultății, am antrenat și studenții la această activitate. În acest fel ei au prilejul să-și însușească abc-ul muncii de cercetare științifică și să-și dezvolte dragostea față de cultura muzicală românească, cu filioanele ei de bază, cântecul popular și cântarea bisericească de tradiție bizantină.

Activitatea lor s-a concretizat în tezele de licență întocmite în vederea absolvirii studiilor superioare, participarea la sesiuni de referate și comunicări științifice pe plan local și național; sunt cunoscute rezultatele obținute de studenții Facultății de Teologie a Universității din Craiova la Concursul de interpretare psaltică și sesiunile de referate în domeniul bizantinologiei de la Universitatea de Muzică din Iași, sub patronajul spiritual al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei²⁶; în luna martie 1999, cu prilejul comemorării muzicianului-psalt Oprea Demetrescu, – ucenic al lui Anton Pann, fost profesor la Seminarul de la Rm. Vâlcea – alături de renumiți specialiști: Vasile Vasile, Nicu Moldoveanu din București, Constantin Catrina de la Brașov ș.a., studenții facultății au participat cu interesante referate²⁷.

Din bibliografia ultimelor trei decenii ale sfârșitului de secol și mileniu, în legătură cu cântarea bizantină aflată în fondurile de manuscrise din Oltenia, se constată următoarele :

* Acum, în anul Domnului 2000, se mai păstrează peste 100 manuscrise psaltice românești, grecești și bilingve, în vechea și noua notație neumatică, diseminate în bibliotecile mănăstirilor, ale Centrelor Eparhiale și în alte fondurile documentare din orașul Craiova, Drobeta -Turnu Severin și Rm. Vâlcea; din rândul acestor manuscrise nu lipsesc nici micile propedii cu teoria și neumele notației cucuzeliene în limba greacă și română; unele au caracter de unicat în țara noastră, precum Ms. gr. Nr. 9 de la Arhivele Statului Drobeta-Turnu Severin, copiat la 1751. Este singurul manuscris de pe teritoriul țării noastre care pe cele 88 file (176 pagini) conține noțiuni de teoria muzicii vechi bisericești din lucrarea *Mega Ison* a lui Ioan Cucuzel, și alți teoreticieni, prezentat la Simpozionul Internațional de muzică bizantină din luna mai 2000, organizat de Centrul de Studii Bizantine Iași;

* Preponderența manuscriselor psaltice din Oltenia, ca și în celelalte zone geografice, o au cele în notație chrysantică, dovadă a intensificării procesului de românire a cântărilor bisericești din prima jumătate a secolului al XIX-lea;

* La procesul de românire al cântării bisericești din secolul XVII-XX din Oltenia și-a adus contribuția nu numai Arsenie Cozianul, Constantin Iftori psalt, Naum Râmniceanu și Anton Pann, ci și Hristea Gregoriu, Nicolae Călinescu, Chesarie de la Horezu, Oprea Demetrescu, Ioan Zmenu, foști profesori ai Seminarului vâlcean, precum și Ilie Stoianovici-Jianu, Gheorghe Gherontie de la Horezu sau Ghelasie Basarabeanu, protopsalt la Episcopia Curtea de Argeș și profesor la Seminarul argeșean, ale cărui manuscrise autografe și copii realizate de elevii lui se păstrează în fondurile documentare din Oltenia²⁸; o mențiune specială facem pentru Ilie Stoianovici-Jianu și Gheorghe-Gherontie de la Horezu care pe lângă calitatea de compozitori și interpreți se înscriu și printre cei mai de seamă copişti-profesioniști din secolul XIX²⁹;

* Ca urmare a Isihasmului, a Curentului paisian din Moldova secolelor XVIII-XIX, manifestat și în domeniul teologiei cântării liturgice ortodoxe, în cadrul procesului de românire al cântării bisericești din Oltenia se remarcă și circulația creației psalților din această parte a țării, precum „Grigorie Protopsalt al Sfintei

Mitropolii Moldovei³⁰, „Visarion Nemțeanul”³¹, Dimitrie Suceveanu³², Iosif de la Mănăstirea Neamț³³, ș.a.

ANEXA

Biblioteca Mănăstirii Horezu
Ms. rom. 143, p. 32 Ek lat. *♩* ui

Andante

Cu vred ni ci - e și cu dreptă te
Cu vred ni ci - e și cu dreptă te

e - - - ste a ne în chi na Ta - tă
e - - - ste a ne în chi na Ta - tă

lui și Fi u lui și Sfân - tu lui -
lui și Fi u lui și Sfân - tu lui -

Su - - - uh. Tre i mei cei de o fi
Su - - - uh. Tre i mei cei de o fi

in - - - ta și ne des păr ti - - - tă.
in - - - ta și ne des păr ti - - - tă.

NOTE

1. Pr. S Teodor, <Mitropolitul Tit Simeodrea>, *Pripealele monahului Filothei de la Cozia*, în „Mitropolia Olteniei“, Craiova, VI (1954), nr. 1-2, pp. 20-35 și nr. 4-6, pp. 176-190.
2. Gheorghe Ciobanu, *Studii de Etnomuzicologie și Bizantinologie*, vol. II, București, Editura Muzicală, 1979, p. 279.
3. Alexie Al. Buzera, *Ghelasie Basarabeanul*, în „Muzica“, București, VII (1996), nr. 3, p. 155; Idem, *Ghelasie Bsarabeanul. Contibuții*, în „Biserica Ortodoxă Română“, București, CXIV (1996), nr. 7-12, p. 391.
4. George Breazul, *Scrisori și documente*, vol. II, Ediție îngrijită și adnotată de Titus Moisescu, București, Editura Muzicală, 1990, p. 54.
5. Pr. Elefterie D. Marinescu, *Un cântăreț bisericesc craiovean uitat*, în „Renașterea“, Craiova, XXIV (1945), nr. 11-12, p. 406.
6. Nicolae M. Popescu, *Viața și a activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul*, București, Carol Gobl, 1908, p. 60,61; Alexie Al. Buzera, *Cultura muzicală românească ...*, p. 392.
7. Teodora Voinescu, *Manuscrise ale lui Anton Pann în Biblioteca Mănăstirii Tismana*, în SCIA, I (1954), nr. 1-2, p. 218; Pr. D. Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann*, în „Mitropolia Olteniei“, Craiova, VII (1955), nr. 1-2, p. 78; Diac. Prof. Gheorghe I. Moisescu, *O sută de ani de la moartea lui Anton Pann*, în „Biserica Ortodoxă Română“, București, LXXIII (1955), nr. 1-2, p. 162; George Breazul, *Pagini din itsoria muzicii românești*, vol. I, Ediție îngrijită și prefațată de Vasile Tomescu, București, Editura Muzicală, 1966, p. 258-297.
8. Gheorghe Ciobanu, *Studii de etnomuzicologie...*, vol. II, p. 218.
9. Idem, *Cântec de lume. Izvoare ale muzicii românești*, vol. IX, Transcripta, București, Editura Muzicală, 1985, pp. 30 (și infranota 98), 31.
10. I.D.Petrescu, *Aspecte și probleme ale muzicii bizantine medievale*, în „Studii de Muzicologie“ vol. I, București, Editura Muzicală, 1965, p. 109.
11. Nicu Moldoveanu, *Catalogul general al manuscriselor muzicale vechi-bizantine în România*, lucrare dactilografiată, achiziționată de Biblioteca Centrală Universitară din București, 1972.
12. Alexie Al. Buzera, *Cultura muizcală românească ...*, pp. 83-255.
13. Idem, *Contribuții la biografia unui înaintaș al muzicii corale: Gheorghe Ștefănescu*, în „Mitropolia Olteniei“, Craiova, XXVI (1974), nr. 7-8, p. 654.
14. Idem, *Editura Scrisul Românesc și cultura muzicală autohtonă*, în *Scrisul Românesc, 75 de ani de la înființare*, 1997, p. 53; vezi și *Studii de Etnomuzicologie ...*, p. 172-173.
15. George Breazul, *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. V, Ediție îngrijită și prefațată de Gheorghe Ciobanu, București, Editura Muzicală, 1981, p. 6.
16. Idem, *Scrisori și documente*, vol. II, Ediție îngrijită și adnotată de Titus Moisescu, București, Editura Muzicală, 1990, p. 54.
17. Ibidem, p. 62.
18. Ibidem, p. 54-55.
19. Ibidem, p. 55.
20. Idem, *Scrisori și documente*, vol. I, Ediție îngrijită și adnotată de Titus Moisescu, Prefață de Gheorghe Firca, București, Editura Muzicală, 1984, p. 756; Alexie Al. Buzera, *Editura „Scrisul Românesc“ ...*, p. 51; Idem, *Studii de Etnomuzicologie ...*, p. 173.
21. Rév. Père I.D.Petrescu, *Études de paléographie musicale byzantine*, Editions Musicales de l'Union des compositeurs de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest, 1967, p. 303, 343, 346.
22. Ibidem, p. 437, 453, 472, 483, 506, 530, 555, 579, 624, 664.
23. Diac. Asist. Nicu Moldoveanu, *Izvoare ale cântării psaltice în Biserica Ortodoxă Română*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1974, p. 132.
24. Gheorghe Ciobanu, *Studii de Etnomuzicologie ...*, vol. I, p. 242.

25. Se știe că „Biblioteca George Breazul a fost donată Uniunii Compozitorilor români în anul 1971 în conformitate cu dorința din totdeauna a profesorului ... Uniunea Compozitorilor a acceptat donația cu scopul de a se institui un nucleu în jurul căruia să se dezvolte o bibliotecă muzicală reprezentativă, un centru de documentare muzicală de interes național care să poarte numele profesorului George Breazul ... La 24 octombrie 1978, la donația amintită s-a adăugat manuscrisele lucrărilor prof. George Breazul, articolele din periodice, aprecierile activității lui în presa străină și în cea românească, în timpul vieții și după cursurile de istoria muzicii și de muzicologie de la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din capitală și un fond valoros de scrisori ... În anul 1969, la 10 septembrie, tot în amintirea profesorului G. Breazul, a fost donată Conservatorului „George Enescu” din Iași o bogată colecție de instrumentare și jucării muzicale, precum și numeroase publicații ale prof. G. Breazul – destinată unui muzeu care să poarte numele donatorului (Ștefan Eliza a fost împuternicită să încheie actele de primire în numele Conservatorului de muzică din Iași.) S-au mai donat cărți, fotografii, și diferite obiecte personale – legate de activitatea prof G. Breazul – Muzeul Teatrului Național. Până la publicarea acestor rânduri, Muzeul Teatrului Național nu a confirmat oficial primirea acestor obiecte” (Vezi Titus Moisescu, *Scrisori*, vol. I, p. 708). După cele 4 decenii de la decesul marelui muzicolog, aceste relatări exprimă un adevăr deosebit de dureros : gândurile frumoase pentru înființarea unui „centru de documentare muzicală de interes național”, a „unui muzeu care să poarte numele donatorului” și a Casei memoriale „George Breazul” au rămas doar intenții „frumoase”, iar strădania de o viață a lui George Breazul – vasta bibliotecă muzicală – a fost dezmembrată prin donații la diferite instituții de cultură din țară, unele neconfirmând nici primirea valoroaselor materiale ; ce o fi căutând colecția de instrumente și jucării muzicale din Oltenia la Conservatorul din Iașul Moldovei?! Păcat!

26. Pr. Conf. Alexie al. Buzera, *Inițiative de excepție în domeniul muzicii psaltice*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, București, VI (1995), 1-15 iunie, p. 7; Idem, *Concursul național studențesc de bizantinologie și de interpretare a muzicii psaltice*, Iași, Ediția a II-a, în „Vestitorul Ortodoxiei”, București, VIII (1996), nr. 157, 1-15 iunie, p. 6; Idem, *Studenți craioveni la Zilele Academiei de Arte „George Enescu” din Iași*, în „Analele Universității din Craiova”, s. Teologie, Craiova, I (1996), nr. 1, p. 151.

27. Idem, *Preocupările culturii muzicale de tradiție bizantină la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Craiova*, în „Analele Universității din Craiova”, s. Teologie, Craiova, IV (1999), nr. 4, p. 175; vezi și pp. 179-250.

28. Vezi Anexa I.

29. Alexie Al. Buzera, *Gheorghe-Gherontie de la Mănăstirea Horezu, cântăreț, compozitor și copist de muzică psaltică*, în „Analele Universității din Craiova”, s. Teologie, Craiova, II (1997), nr. 2, p. 47; Idem, *Cultura muzicală românească ...*, p. 391.